

1. Voorwoord van de voorzitter.
2. Kleine historisch anekdote.
3. Digitalisatie NTOG en overige tijdschriften NVOG en zoekmachine Delpher.
4. Nieuws over de Buitendag 2021.
5. Informatie over Witness programma.
6. Voordrachten in portefeuille

1. Voorwoord

Robin van der Weiden

Hierbij bieden wij u de nieuwsbrief aan van de Werkgroep Historie van de NVOG. Met ingang van 2021 kan een paar keer per jaar een nieuwsbrief worden verwacht. Het afgelopen jaar waren de vaste activiteiten van onze werkgroep vanwege de COVID-19 pandemie helaas niet te realiseren. De jaarlijkse Buitendag, een van de speerpunten van de werkgroep, kon geen doorgang vinden en ook aan een bijdrage aan Gynaecongres kon geen invulling worden gegeven. Desondanks is het bestuur van de werkgroep een aantal keren bijeen geweest.

Binnen het bestuur zijn er een aantal mutaties. Gé Bouw, archivaris boeken en tijdschriften sinds 2011, heeft het bestuur verlaten. Hij heeft jarenlang op uitstekende en zorgvuldige wijze het archief beheerd,

de verhuizing van de collectie naar het Trefpunt voor Medische Geschiedenis op Urk begeleid en zorg gedragen voor de restauratie van kostbare antiquarische werken. Ook de digitalisatie van het Nederlands Tijdschrift voor Verloskunde & Gynaecologie door de Koninklijke Bibliotheek werd vanuit de werkgroep door Gé Bouw gesuperviseerd. Het actualiseren van de collectie dissertaties is de afgelopen jaren een steeds moeizamere taak gebleken, mede door het wegvallen van de proefschriftcentrale. Sinds enige tijd wordt in iedere editie van het NTOG een oproep gedaan aan recent gepromoveerden om een exemplaar van het proefschrift bij de werkgroep in te dienen. De respons is helaas teleurstellend.

Het bestuur is verheugd dat Mark Vierhout zich bereid heeft verklaard de functie van Gé Bouw over te nemen. Na zijn emeritaat heeft Mark Vierhout zich extra verdiept in historische onderwerpen. Vanwege de omvangrijke taken van de archivaris wordt nog gezocht naar een tweede archivaris.

Een tweede verandering in de samenstelling van het bestuur betreft de versterking van het secretariaat. Marianne ten Kate – Booij zal deze functie gaan vervullen. Haar organisatorische gaven en vele contacten zijn een waardevolle aanvulling. Het bestuur in nieuwe samenstelling verwacht als enthousiast team voor de komende jaren meerdere initiatieven te kunnen ontwikkelen.

Voor de tweede helft van 2021 wordt een mooie en interessante Buitendag georganiseerd. Nadere informatie hierover onder punt 4 van deze nieuwsbrief.

Verder vindt u in deze nieuwsbrief een korte historische bijdrage. Het is de bedoeling om in komende nieuwsbrieven meer van dergelijke korte bijdragen te plaatsen. Inzendingen van leden ten behoeve van dit onderdeel van de nieuwsbrief zijn van harte welkom en kunnen aan de secretaris worden aangeboden.

Vanwege de hechte banden met het NTOG maakt de hoofdredacteur van het NTOG deel uit van het bestuur van de werkgroep. Het NTOG kent al jarenlang de rubriek “Focus op Historie”. In 2017 werd een selectie van de artikelen, gepubliceerd tussen 1992 en 2017, gebundeld ter gelegenheid van het 25 jarig bestaan van de Werkgroep Historie. Inzendingen van leden van de werkgroep voor “Focus op Historie” zijn eveneens welkom.

Verder vindt u in de nieuwsbrief ook informatie over het zogenaamde “Witness programma” van de Nederlandse Vereniging voor Medische Geschiedenis (NVMG), waaraan de werkgroep haar medewerking gaat verlenen.

Er zijn een aantal mooie voordrachten in portefeuille, maar er is zeker ook gelegenheid om eventuele interessante voordrachten aan te bieden. Wij verwachten in 2021 de activiteiten die u van ons gewend bent te kunnen hervatten.

Huidige samenstelling bestuur

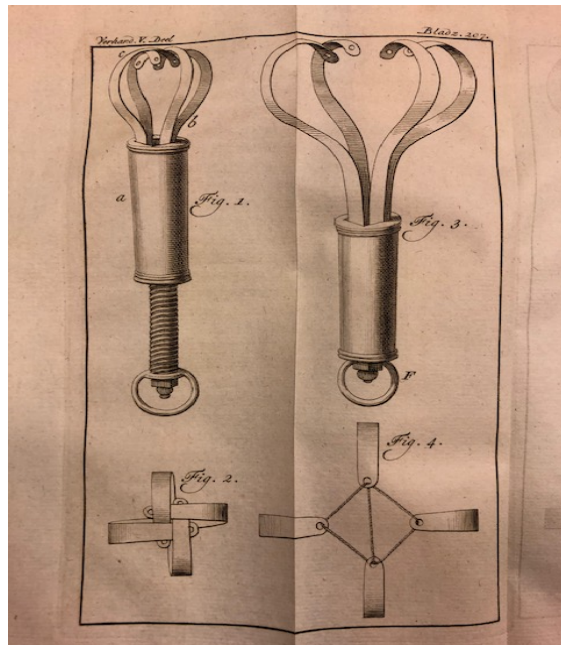
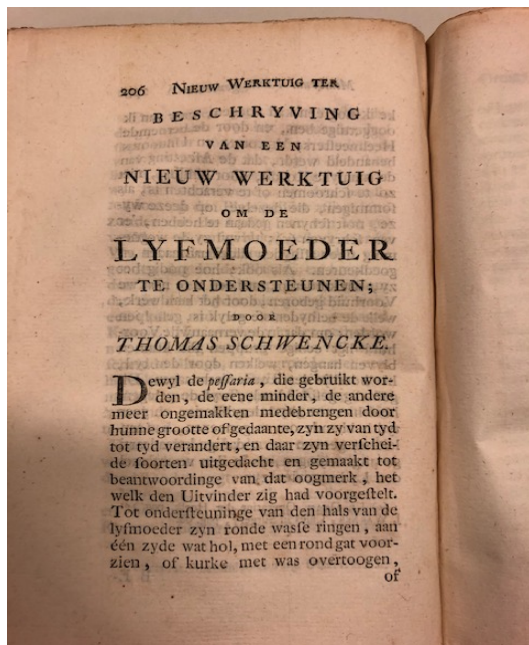
Robin van der Weiden	voorzitter
Jan Lind	secretaris
Marianne ten Kate – Booij	secretaris
Eduard Scheenjes	penningmeester
Mark Vierhout	archivaris
Vacature	archivaris
Velja Mijatovic	bestuurslid namens het NTOG

Contactgegevens secretariaat

Marianne ten Kate-Booij , mabooij@outlook.com, 06-51353359

Jan Lind, j.lind@hccnet.nl, 06-50537283

2. Korte historische anekdote: Dr. Thomas Schwencke

Hierboven ziet u een afbeelding van het pessarium van de beroemde Haagsche dokter Thomas Schwencke, hoogleraar in de anatomie en de chirurgie 1723-1765, lector in de obstetrie 1726-1765. Het instrument kon men bestellen en kopen bij de Zilversmit Krimpelman, wonende aan het Noordeinde te den Haag, die ook vele andere medische instrumenten maakte. Het was van zilver en niet goedkoop. Het pessarium moest uitgezet 's nachts bewaard worden "op dat de veeren niet verlammen".

Schwencke werd geboren in Maastricht, promoveerde in 1715 op een "Dissertatio de Saliva". Hij was de eerste arts die de hematologie als aandachtsgebied had, waarover hij een beroemd werk schreef (Haematologia, 1743). Hij verrichtte de eerste pokken inoculatie in 1754 in Nederland en deed statistisch onderzoek naar pokken. In 1737 werd hij hofarts van prins Willem IV. Legendarisch zijn Schwencke's bemoeienissen bij de genezing van de (mogelijke) paratyfus infectie van de 8-jarige Mozart, toen die ter gelegenheid van de kroning van Willem V in Nederland was en enkele concerten zou geven. Mozart's zus kreeg dezelfde infectie en ook die wist hij van de dood te redden. Mozart kon na een ziekbed van 2 maanden zijn concerten hervatten.

Mozart heeft voor Schwencke op 8 maart 1766 een speciale etude gemaakt en gespeeld, op één van de muzikale avondjes tijdens de kroningsfestiviteiten (Divertemento "Gallimathias musicum" (KV32) met een fuga op de melodie van het Wilhelmus).

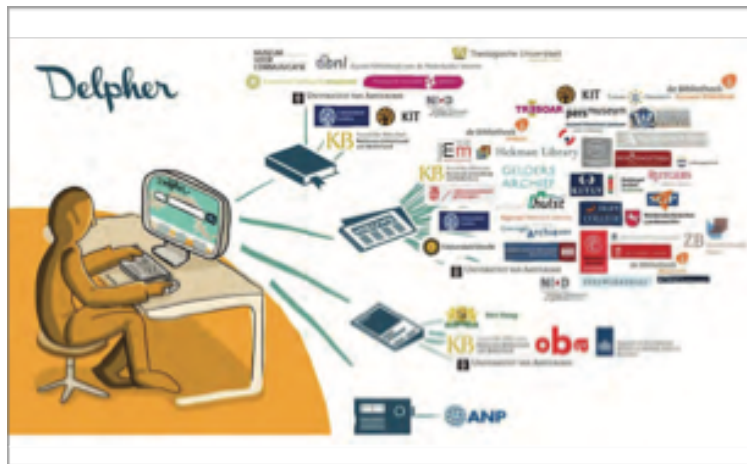
Referenties

T.Schwencke. Beschrijving van een nieuw werktuig om de Lijfmoeder te ondersteunen. Verhandelingen van de Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen. J.Bosch, Haarlem, 1760: 206-211.

Doctor Thomas Schwencke en Wolfgang Amadeus Mozart. H.P.F.Hillen, NTVG 2010:154; A2195

3. Digitalisatie Tijdschriften NTOG en overige tijdschriften NVOG koninklijke bibliotheek Hoe kan ik die gebruiken?

Gé Bouw, gynaecoloog n.p., archivaris Werkgroep Historie

Historische tijdschriften NVOG op Delpher

De NVOG bezit de complete serie van de uitgaven van het *Nederlandsch Tijdschrift voor Verloskunde en Gynaecologie (NTVG)* sinds 1889. Daarnaast bezit de NVOG een serie tijdschriften die aan de uitgave van het NTVG vooraf zijn gegaan. Het betreft hier het *Nederlandsch tijdschrift voor verloskunde, ziekten der vrouwen en der kleine kinderen* (1844-1852) en het *Nederlandsch tijdschrift voor heel- en verloskunde, ziekten der vrouwen en der kinderen* (1854-1869). De historische tijdschriften van de NVOG worden bewaard in het Trefpunt Medisch Geschiedenis Nederland op Urk. Helaas is het verrichten van onderzoek in de oude tijdschriften niet eenvoudig omdat er geen index op trefwoorden beschikbaar is. Hierdoor is de onderzoeker genooddaakt om de ingebonden tijdschriften stuk voor stuk door te nemen. Digitalisering, een zoekmachine en internet bieden in de huidige tijd voor dit probleem een oplossing.

Het project Metamorfoze van de Koninklijke Bibliotheek (KB) is hiervoor bij uitstek geschikt. In het laatste decennium van de vorige eeuw ontstond het besef dat het papieren erfgoed van groot belang is voor onze geschiedenis en onze identiteit.

Daarom namen de KB en het Nationaal Archief begin jaren 90 het initiatief tot het opzetten van een onderzoek naar verschillende aspecten van het in stand houden van ons papieren erfgoed. De resultaten van het onderzoek vormen de basis voor het programma Metamorfoze dat in 1997 van start ging. Het programma wordt gefinancierd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In de afgelopen jaren zijn honderd duizenden boeken, kranten, tijdschriften geconserveerd door de informatie over te zetten op een ander medium.¹

Metamorfoze kent twee trajecten: *Archieven en Collecties (AC)* en *Boeken, Kranten en Tijdschriften (BKT)*. Het BKT-traject richt zich op het conserveren van boeken, kranten en tijdschriften die in Nederland geproduceerd zijn uit de periode 1618-1950. Het materiaal wordt op een hoogwaardige wijze gedigitaliseerd. Het bestuur van de Werkgroep Historie zag in deelname aan het Metamorfoze project mogelijkheden om de tijdschriftcollectie via internet beter toegankelijk te maken voor haar leden. De NVOG heeft bij Metamorfoze een aanvraag ingediend voor digitalisering voor alle bovengenoemde tijdschriften tot 1950. Ruim 20.000 pagina's in 68 banden kwamen voor digitalisering in aanmerking. De aanvraag NVOG is in voorjaar 2015 door Metamorfoze gehonoreerd.² De

digitalisering vond in 2015 en 2016 plaats. Het moment van beschikbaar stellen op Delpher heeft lang op zich laten wachten. Maar het is er toch van gekomen. Onze gedigitaliseerde tijdschriften zijn vanaf 1 maart 2019 online via het programma Delpher. Via de website van Delpher, www.delpher.nl zijn de tijdschriften voor iedereen zonder kosten toegankelijk. Delpher is een zoekmachine die ontwikkeld is door de KB in samenwerking met het Meertens-instituut en de universiteitsbibliotheken van Amsterdam (UvA), Groningen, Leiden en Utrecht. De zoekfunctie van Delpher is zeer geavanceerd waardoor het mogelijk is om met allerlei trefwoorden en combinaties daarvan onderzoek te doen. Delpher noemt zichzelf een 'goudmijn voor iedereen met een relevante behoefte voor onderzoek'. Op de website van Delpher kan men zien hoe de zoekmachine werkt en toegang geeft tot gedigitaliseerde tijdschriften en kranten. Ook zijn op YouTube instructiefilmpjes te vinden. Het bestuur van de Werkgroep Historie hoopt dat door middel van de mogelijkheden die Delpher biedt veel NVOG leden zich zullen verdiepen in de historische tijdschriften.

Referenties

1. Bossenbroek, M.P. en M.J. Berendse,, *Voor- woord*. In: Dertig in een dozijn. Een selectie uit twaalf jaar Metamorfoze Nieuws. M. Patijn. Metamorfoze(Den Haag) 2009: 7-8.
2. Bouw, G.M., *Collectie oude tijdschriften gedigitaliseerd*. NTOG, 2017; 130: 68-69.

4. Nieuws over de Buitendag 2021 van de werkgroep historie

De Buitendag van de werkgroep was in 2020 aanvankelijk gepland in het Haagsch Historisch Museum. Vanwege de Corona pandemie moest deze dag helaas worden geannuleerd. De nieuwe datum is voornamelijk gepland op **6 november 2021**. **Save the date!** Het voornemen is om het programma wat aan te passen en nog iets uit te breiden met o.a. een bezoek aan de abdijkerk in Loosduinen. Het definitieve programma wordt waarschijnlijk in maart 2021 aan u opgestuurd. De financiële mogelijkheden van de werkgroep laten toe dat we dit jaar een nog mooier programma kunnen maken.

5. Mededelingen en informatie over het "Witness" programma

Binnen "Het Trefpunt" te Urk, de thuisbasis van de Nederlandse Vereniging voor Medische Geschiedenis worden witness seminars georganiseerd. Een witness seminar is een speciale vorm van "oral history". Oral history is een vorm van wetenschappelijk onderzoek naar het verleden door het systematisch verzamelen en vastleggen van individuele herinneringen aan een gebeurtenis of tijdperiode. Het is een methode van onderzoek waardoor vragen over het verleden kunnen worden beantwoord.

Bij een witness seminar discussiëren verschillende deskundigen met elkaar over (hun herinneringen aan) een van tevoren vastgesteld onderwerp uit een afgesproken tijdperiode. Het doel van een witness seminar is vooral om het verleden te kleuren en mede daardoor beter te kunnen begrijpen. De Werkgroep Historie NVOG wil ondersteuning geven aan de daadwerkelijke uitvoering van witness seminars binnen ons vakgebied. Een webinar over de ontwikkeling en invoering van IVF in ons land is in voorbereiding. Zodra de coronamaatregelen het toelaten zal dit traject weer worden opgestart. Het is de bedoeling dat ook andere deelgebieden aan de orde zullen komen.

6. Voordrachten in portefeuille

De werkgroep Historie houdt een aantal interessante bijdragen in portefeuille voor bijeenkomsten in de toekomst. Leden van de Werkgroep die bereid zijn een voordracht te houden worden bij dezen van harte uitgenodigd een bijdrage bij de secretaris in te dienen. Overleg over een eventuele voordracht is uiteraard ook mogelijk.

